

ОЦЕНКА НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ПРАКТИЧЕСКО ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЗНАНИЯТА И УМЕНИЯТА НА СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „РЕХАБИЛИТАТОР“

Силвия Филкова, Донка Николова, Елена Крайчева

УС „Рехабилитатор“, Медицински колеж, Медицински университет – Варна

ASSESSMENT OF THE PRACTICAL APPLICATION OF THE STUDENTS' KNOWLEDGE AND SKILLS AS PART OF THE TRAINING IN THE REHABILITATION THERAPIST PROGRAM

Silviya Filkova, Donka Nikolova, Elena Kraycheva

TRS of Rehabilitation Therapist, Medical College, Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

Обучението на студентите от специалност „Рехабилитатор“ е мултидисциплинарно и условно разделено на теоретично и клинично. Тригодишният срок на обучение дава възможност да се формират необходимите знания, умения и навици. Да се изградят и усъвършенстват професионално значимите компетентности на бъдещите рехабилитатори.

Целта на научното съобщение е да се оценят възможностите за приложение на знанията и уменията на студентите от специалност „Рехабилитатор“ в учебно-практическите бази на МУ-Варна.

Материал и методи: Проведено е анонимно анкетно проучване през периода февруари-април на 2019 г. Анкетирани са 42 студенти от 2-ри и 3-ти курс на Медицински колеж – Варна.

Резултати: Според анкетираниите студенти най-високо са оценени възможностите за практическо приложение на придобитите знания и умения в учебните бази – ДКЦ „Св. Марина“ за 2 курс – 53,6%; за 3 курс – 46,4%. При проучване на отношението на наставниците към студентите най-високо са оценени наставниците в УМБАЛ „Св. Марина“, Клиника по ортопедия и травматология – 73,8%.

Заклучение: Студентите осъзнават значението на високото ниво на практическа подготовка за бъдеща си професионална реализация и оценяват ролята на наставниците за изграждането им като бъдещи рехабилитатори.

ABSTRACT

Introduction: The training of students in the Rehabilitation Therapist program is multidisciplinary and conditionally divided into theoretical and clinical parts. The three-year training period provides an opportunity to form the necessary knowledge, skills and habits to build and improve the professionally significant competences of the future rehabilitators.

Aim: The purpose of the scientific study is to evaluate the possibilities for applying the knowledge and skills of the students from the Rehabilitation Therapist program at the training and practical facilities of the Medical University of Varna.

Materials and Methods: An anonymous blind survey was conducted from February to April 2019. Forty-two students from 2nd and 3rd year at the Medical College of Varna were interviewed.

Results: According to the surveyed students, the highest rating of the practical application of the acquired knowledge and skills as part of the education at the Medical College of Varna was at the St. Marina Medical Center, which was indicated by 53.6% of the second-year students and 46.4% of the third-year students. In the study of the mentors' attitude towards the students, the mentors from the Clinic of Orthopedics and Traumatology, St. Marina University Hospital, had the highest score - 73.8%.

Conclusion: Students are aware of the importance of a high level of practical training for their future professional career and appreciate the role of mentors in the process of their training as future rehabilitators.

Ключови думи: *студенти от специалност „Рехабилитатор“, учебно-практически бази, възможности за практическо приложение на знанията*

Keywords: *rehabilitators, educational facilities, practical experience*

ВЪВЕДЕНИЕ

Темата за ефективността на практическата подготовка на бъдещите рехабилитатори е особено значима и се обуславя от тенденцията за завишаване на изискванията към качеството на лечебния процес и здравните грижи в частност. Медицинските услуги се развиват бързо, в тях намират приложение новите и високотехнологични научни постижения. За успешната професионална реализация на дипломираните рехабилитатори са необходими освен високо ниво на мотивация, готовност и желание за учене, адаптивност, критическо мислене и отлични практически компетенции. Те се усвояват и усъвършенстват в учебната дисциплина „Клинична практика“, която заема приоритетно място в учебния план на студентите от специалност „Рехабилитатор“. Клиничната практика е форма на практическо обучение, осигуряваща активна и планомерна учебно-познавателна дейност на група студенти с изходно равнище на подготовка и обща цел – усвояване на професионални знания, умения и навици, както и формирането на професионално значими личностни качества – хуманност, милосърдие, вежливост, справедливост, честност, толерантност, търпимост, отговорност, доброжелателност, добронамереност, зачитане личността на пациента и дисциплинираност, необходими за бъдещата им професионална дейност. Насочена е към придобиване на професионална компетентност, самочувствие и увереност в предстоящата им реализация (1,5,6).

Тя се провежда под формата на: практически занимания в специализираните кабинети под ръководството на преподавател и клинична практика – летен и преддипломен стажове в учебно-практическите бази под ръководството на наставник (7,8).

Обучението по дисциплината „Клинична практика“ отговаря на целите на Медицинския колеж – Варна, а именно да формира висококвалифицирани здравни професионалисти, притежаващи необходимите компетенции, за да работят във всички структури на здравеопазването, регламентирани със Закона за лечебните заведения, включително и в условията на самостоятел-

на практика (4). Занятията се провеждат в учебно-практически бази на територията на Варна – в лечебни заведения за болнична и извънболнична помощ и в специализирани центрове за рехабилитация по предварително изготвени графици, съобразени с програмата на специалността. Гарант за качеството на практическото обучение е прилагането на придобитите теоретични и практически знания в учебно-практическите бази съвместно с наставниците. Реалните условия, в които се провежда, предоставят оптимална възможност за изграждане на професионалните компетенции на обучаваните (9).

Практическото обучение е в съответствие с Наредбата за единните държавни изисквания за придобиване на висше образование по специалност „рехабилитатор“, утвърдените от Академичния съвет на университета учебна програма и учебен план. Разпределението ѝ по семестри, бази на провеждане и хорариум от часове осигурява планомерно участие на студентите в лечебния процес и здравните грижи, съобразно етапа на обучение и наличния запас от знания и умения на студентите. Студентите са разпределени на групи по 6-8 човека. Всичко това дава възможност на студентите медицински специалисти постепенно и целенасочено да усвояват и утвърждават различни професионални ценности. Клиничното обучение е организиран и управляван от преподавателя процес, по време на който се усвояват професионални умения, навици и знания за оказване на качествени здравни медицински грижи на нуждаещите се. Успехът на учебно-възпитателния процес до голяма степен зависи от преподавателя, който трябва да възприема най-подходящата роля по време на текущото клинично обучение (лидер, подкрепящ, модел на подражание и други) в зависимост от поставените цели, задачи и реални условия (2).

Професионалната компетентност винаги включва личностните характеристики и носи отражението на социалната компетентност (3). Следователно заниманията по практика в учебните бази са основна част от обучението на рехабилитаторите в Медицинския колеж. С оглед на желанието ни за непрекъснатото подобряване на качеството на практическото обучение и за усъ-

вършенстване на компетенциите на обучаващите се студенти е уместно да установим възможностите за оптимизация на ефекта от обучението на практически умения и компетенции на бъдещите рехабилитатори.

Целта на научното съобщение е да се оценят възможностите за приложение на знанията и уменията на студентите от специалност „Рехабилитатор“ в учебно-практическите бази на МУ-Варна.

МЕТОДИ И МАТЕРИАЛИ

Проучено е мнението на студенти от 2-ри и 3-ти курс от специалност „Рехабилитатор“, обучаващи се в Медицинския колеж към МУ-Варна. Изследването е проведено по време на летния семестър на учебната 2018/2019 г. Използван е методът на анонимното анкетиране, чрез който са събрани отговорите на респондентите. В анкетното проучване са включени въпроси за самооценка относно:

- Отношението на наставниците към студентите;
- Участието на студентите в практическата работа;
- Професионалните компетенции на студентите за работа с пациенти;
- Спазване на морално-етичния кодекс по време на практика.

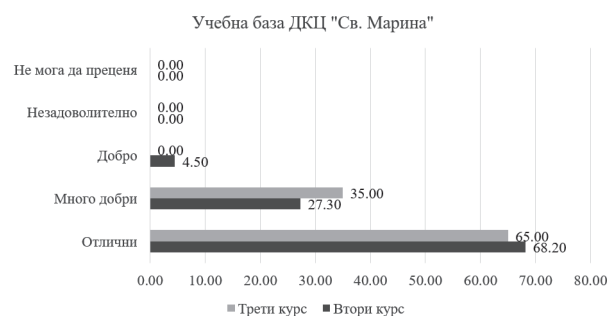
Данните от проучването са обработени със статистическа програма SPSS и са представени с диаграми.

РЕЗУЛТАТИ

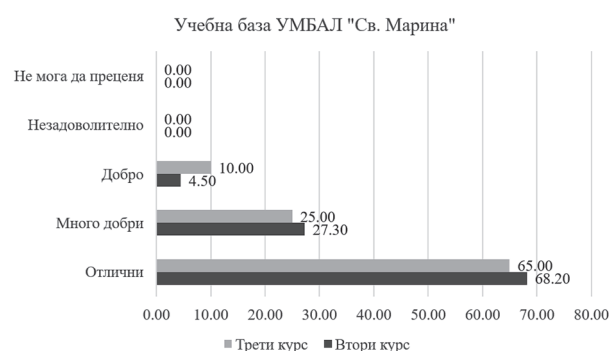
Анкетирани са общо 42 студенти от втори и трети курс както следва: 2 курс $n=22$ (52,4%), 3 курс $n=20$ (47,6%). Делът на мъжете включени в проучването е 35,7% ($n=15$), а на жените 64,3% ($n=27$). В разпределението по пол и по курс на обучение не се наблюдават статистически значими разлики.

Анализът на данните, получени от проведеното анкетно проучване установи, че най-високо са оценени възможностите на студентите за практическо приложение на знанията в учебните бази за практика – ДКЦ „Св. Марина“, за 2 курс – 15 (53,6%); за 3 курс 13 (46,4%). Следваща по брой е групата от 28 (66,7%) студенти, посочили учебната база в УМБАЛ „Св. Марина“ – „Клиника по ортопедия и травматология“, като място, където имат възможност да докажат на практика своите умения – Фиг. 1 и Фиг. 2.

При проучване на отношението на наставниците към студентите става ясно, че най-доволни

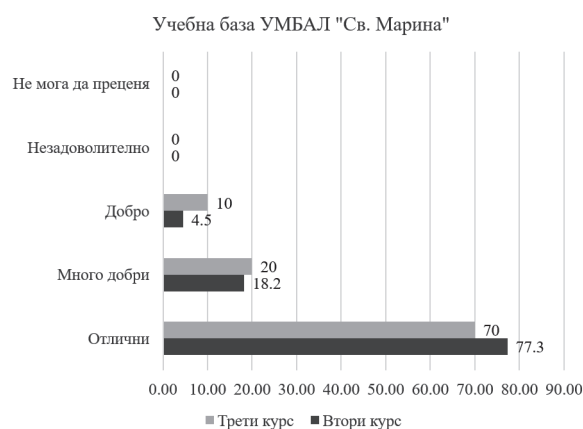
Фиг. 1. Възможностите за практическо приложение на знанията в учебна база ДКЦ „Св. Марина“

Фиг. 2. Възможностите за практическо приложение на знанията в учебна база УМБАЛ „Св. Марина“ – „Клиника по ортопедия и травматология“

са студентите ($n=31$, 73,8%), посещаващи учебна база „Клиника по ортопедия и травматология“, УМБАЛ „Св. Марина“ (Фиг. 3).

Формирането на умения за вземане на професионални решения е другият важен елемент от обучението на рехабилитаторите. Половината от

Фиг. 3. Отношението на наставниците към студентите в учебна база УМБАЛ „Св. Марина“ – „Клиника по ортопедия и травматология“

анкетиранияте студенти оценяват собственото си участие в практическата работа на рехабилитационното отделение на ДКЦ „Св. Марина“ като „отлично“. От 2 курс – 36,1%, и 65% от 3 курс са оценили участието си с максимална оценка. Има статистически значими разлики в резултатите на втори и трети курс в мнението им за собственото си участие в практическата работа. Това се наблюдава при отчитане на резултатите в неврологичните отделения. Логично студентите от 3 курс са по-уверени от тези от втори курс (Pearson Chi-Square 13,660, $p < 0,001$).

През втората година от обучението си студентите все още не се чувстват достатъчно подготвени за всички учебни бази и преценяват, че има дефицит в професионалните им компетенции за работа с пациенти в сравнение със самооценката на третокурсниците. Установени са статистически значими разлики (Pearson Chi-Square 6,477; $p = 0,03$) при анализа на данните по този въпрос. Студентите от втори курс се чувстват най-сигурни в знанията и уменията си в „Клиника по ортопедия и травматология“ на учебна база УМБАЛ „Св. Марина“. Нагласата, че са по-добре подготвени, е вследствие натрупаните знания в предходния семестър, когато те изучават дисциплините Ортопедия и травматология и Кинезитерапия в ортопедията и травматологията. Няма статистически значими разлики в отговорите на въпросите на анкетиранияте от двата курса.

Има статистически значими разлики в резултатите на втори и трети курс в мнението им по отношение на тяхното участие в практическата работа в учебна база ДКЦ „Св. Марина“ (Pearson Chi-Square 9,634; $p = 0,02$), въпреки че намират сегашните си професионални компетенции за достатъчни при работа с пациентите.

След професионалната подготовка на студентите за срещата с пациента и усвояване на основните практически умения по време на учебно-практическите занятия, бъдещите медицински специалисти усъвършенстват тези компетенции и ги превръщат в модели на професионалното си поведение в реалната среда на клиничната практика. В този смисъл посоченото откроява ключовата роля на преподавателите за цялостното професионално изграждане на бъдещите рехабилитатори. Важно условие и фактор за усвояване на модели на поведение и развитие на комуникативните умения на медицинските специалисти е процесът на педагогическо общуване и педагогическо взаимодействие.

„Предоставя ли Ви се възможност да работите с пациенти?“ – най-самостоятелни се чувстват

студентите в учебна база УМБАЛ „Св. Марина“ – „Клиника по ортопедия и травматология“ – 95,5% ($n=21$) от второкурсниците са категорични. От трети курс отговорите положително са 90% ($n=18$) от всички третокурсници.

По отношение на предоставените възможности за самостоятелно участие в практическата работа в учебните бази студентите са оценили високо „Отделение по физикална медицина и рехабилитация“, ВМА-Варна. Няма статистически значими разлики в отговорите на анкетиранияте според курса на обучение, но 20 (47%) от анкетиранияте студенти оценяват този показател с отлична оценка, от тях най-много са студентите от 3 курс $n=13$ (31,0%).

ДИСКУСИЯ

В някои от учебните бази възможностите за работа на студентите с пациентите и отношението на наставниците към студентите не са оценени с максимални оценки. Това се отразява негативно и върху самооценката на студентите върху собственото им участие.

Самооценката на студентите относно теоретичната им подготовка за учебната практика не ни изненадва. Студентите от трети курс се чувстват по-подготвени в сравнение с тези от втори курс.

Студентите от втори курс се чувстват по-сигурни в знанията си и съответно в практиката в тези отделения, в които се срещат с пациенти с диагнози, които са изучавали в предходни семестри.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Студентите осъзнават значението на високото ниво на практическа подготовка за бъдещата си професионална реализация и оценяват ролята на наставниците за изграждането им като бъдещи рехабилитатори. Анализът на резултатите ще ни предостави възможности за подобряване на качеството на практическото обучение и усъвършенстване на компетенциите на студентите.

ЛИТЕРАТУРА

1. Атанасова, З., Митева, К. Ролевите игри – предпоставка за усвояване на комуникативни умения и модели на поведение при медицинските специалисти *Science & Technologies; Medicine Volume I, Number 1, 2011* стр.229- 233

2. Захариева, К. Клиничната практика при формирането на професионално значимите ценности на медицинските специалисти. Научни трудове на русенския университет - 2011, том 50, серия 8.1. 159-161.
3. Маринова, П., Професионални компетентност и компетенции / технологични насоки за изработване на компетенциите на специалистите по здравни грижи/, сп. Здравен мениджмънт, бр. 2, стр. 25-28, 2004.
4. Милчева, Х. Аспекти на обучението в Медицински колеж. Стара Загора, 2006.
5. Митова, М., С. Младенова. Методика на обучението по практика на специалистите по здравни грижи. София 2008б.
6. Митова М., и колектив. Практическото обучение във висшето медицинско училище, София 2008б.
7. Паскалева, Р. Основни насоки при провеждането на преддипломния стаж на студентите от специалност „Рехабилитатор” в Медицински колеж - Стара Загора. В: Научно-технологична сесия на ИНГА. София, юни 2011, 167-171.
8. Паскалева, Р., Костов, К., Милчева Х. и др. Мястото и ролята на наставника при обучението по клинична практика на студентите от специалност „Рехабилитатор” в Медицински колеж – Стара Загора. Превенция и рехабилитация, 4, 2010, № 1-2, 35-37.
9. Паскалева, Р., Милчева, Х., Петрова, М., Моллова, К., Узунова, А. Удовлетвореност на чуждестранните студенти от практическото обучение в медицинския колеж – Стара Загора. Варненски медицински форум, т. 2, 2013, приложение 3. 164-167.

Адрес за кореспонденция:

гл. ас. Силвия Филкова, доктор
УС „Рехабилитатор“,
Медицински колеж – Варна
бул. „Цар Освободител“ 84
Варна, 9000
e-mail: s.filkova@abv.bg